

My, zakládající členové Rady, vyzbrojeni zkušenostmi z odpovědných vládních funkcí, jsme došli k přesvědčení, že nadešel čas znovu se věnovat pojmu "etika vlády a vládní služby".

V uplynulých letech se federální vláda v rostoucí míře spoléhala na konkrétní zákony, úpravy a pravidla regulující chování vládních úředníků a zaměstnanců. S každým novým skandálem se vynořily požadavky na nová přísnější pravidla. Výsledkem je přemíra omezení zaměřených na eliminaci všech situací, kterých by mohli zneužít státní úředníci i a zaměstnanci pro svůj soukromý prospěch, nebo které by je zavazovaly vůči osobám, jejichž zájmy mohou v rámci své funkce ovlivnit.

Uznáváme, že pravidla tohoto druhu, například zákaz střetu zájmů - pomáhají udržovat veřejnou důvěru k vládě. Jejich prvotním cílem ovšem není zvyšovat etické standardy, ale rozptýlit podezření z neetického chování. Navíc některá omezení z poslední doby zacházejí příliš daleko. Odstrašují vhodné lidi od vstupu do vládní služby, navíc se soustřeďují na povrchní otázky a tím odvracejí pozornost od základních mravních principů, které by mohly vést a inspirovat étos veřejné služby.

Popisovat pravidla chování, když chybí jasné, obecně sdílené chápání mravních norem, které se mají dodržovat, se podobá stavění domu bez základů. Ti, kdo mají pravidla dodržovat, jim musí rozumět a ztotožňovat se s principy, které jsou jejich základem. Domníváme se tudíž, že podstatným úkolem je oživit, zdůraznit ústřední postavení těchto principů.

Přitom nemáme na mysli ani tak onen druh selhání, založeného na zřejmé nečestnosti, chamtivosti, či ignoraci, na které se zpravidla zaměřuje tisk. Zaměříme se spíše na rozšířenější a zdárnější postoj "vzájemného pochopení", který infikuje a ochromuje efektivnost a věrohodnost vlády. Doufáme tak, že znovunastolením hodnot a cílů veřejné služby napomůžeme ke zvýšenému vnímání onoho druhu zvláštní satisfakce, kterou poskytuje a která ji odlišuje od jiných zaměstnání.

### **Základní hodnoty**

Veřejná služba spočívá na důvěře veřejnosti. Nejvyšším závazkem každého vládního zaměstnance je dostát této důvěře. Každý, kdo usiluje o tuto důvěru, respektuje tyto dva svrchované požadavky:

- sloužit veřejnému zájmu,
- konat tuto službu čestně.

Tyto požadavky jsou implicitní u každé veřejné služby. Kromě poslušnosti mravním principům, obvyklé pro všechny čestné a slušné lidi, mají veřejní zaměstnanci povinnost rozlišovat, chápat a plnit potřeby občanů. To konečně plyne ze samotného pojmu služebník veřejnosti (public servant).

### **Vůdčí principy**

Výše uvedené základní hodnoty by měly představovat základ jednání každého ze státních zaměstnanců. Jsou však příliš obecné na to, aby mohly určovat řešení konkrétních etických problémů. Pokusili jsme se proto rozvést tyto základní hodnoty do níže uvedených zásad. Adresujeme je vám, dnešním americkým státním úředníkům v naději, že vás povedou v každodenní práci a pomohou vám vyrovnat se s morálními dilematy, jimž musíte tak často čelit:

- Integrita vyžaduje důslednou snahu o postižení podstaty věci. Ochota mluvit otevřeně, vést spory, tázat se, kritizovat, je stejně podstatná pro určení podstaty, jako připravenost akceptovat myšlenky, povzbuzovat diskuse a přijímat kritiku.

- Integrita také vyžaduje, abyste měli odvahu trvat na tom, co považujete za správné a sílu odmítnout účastnit se na tom, co považujete za nemorální. Nemůžete si být ovšem nikdy jist, co je správné a co špatné, dokud jste nevyslechli mínění ostatních, nezhodnotili důležité okolnosti, zájmy apod. a nedali si práci pochopit fakta.

- Každá těžká otázka s sebou přináší obtížnou volbu mezi soutěživými nároky. Tato volba vyžaduje od úředníka loajalitu k vlastní organizaci, respekt k autoritám, ocenění role politiků, uznání rad expertů a zkušenostmi ztělesněné institucemi, uvědomění si práva veřejnosti na informace i pochopení pro důvěrnost některých informací. Kvalita úředníka veřejné správy závisí na tom, jak zdárně a čestně se s těmito požadavky vypořádá.

- Samotná chamtivost je daleko řidší příčinou zkorumpování úředníků než sobectví, závistivost, ustrašenost, ambicióznost, touha po publicitě. Umět držet tyto vlastnosti na uzdě vyžaduje charakter

i disciplínu.

- Skutečný státní úředník:
- nejedná ze zloby, náklonnosti nebo favorizování,
- neříká šéfovi jen to, co chce slyšet,
- respektuje kompetenci a mínění druhých,
- nepodléhá tlaku kolegů, ani politickým tlakům,
- přispívá k atmosféře vzájemné důvěry a respektu,
- nepřipouští ovlivnění pracovních záležitostí osobními vztahy,
- má odvahu mít vlastní přesvědčení,
- nedává se svést lichocením,
- neuhýbá před zodpovědností,
- nepokouší se svést blamáž na jiné,
- rozlišuje mezi nutností podporovat nevídané rozhodnutí a povinností oznámit nepřipustné,
- nikdy nezapomíná, že pracuje pro lidi - pro všechny lidi.

### **Implementace etických zásad pro státní úředníky**

Uvedené etické principy by se měly stát součástí profesionální etiky ve všech vládních organizacích. Aby bylo dosaženo jejich maximálního začlenění do každodenní praxe, měly by být dodrženy následující zásady:

#### **Vedení příkladem**

Členové každé organizace si berou příklad z jednání svých nadřízených. Vedoucí pracovníci tedy mají zvláštní odpovědnost za:

- obhajování základních hodnot a ztělesňování vůdčích zásad,
- hodnocení svých podřízených i podle těchto zásad,
- vyhledávání pro práci v organizaci kandidátů s vyvinutým vztahem k etickým hodnotám.

#### **Sledování a vyhodnocování**

Kromě zaměstnanců je třeba hodnotit z hlediska etických zásad i organizaci:

- nakolik jsou etické hodnoty a principy pochopeny a dodržovány,
- nakolik ovlivňují etické klima organizace.

#### **Zajištění průběžného výcviku**

Etický trénink by měl být rozšířen za rámec obvyklého školení o právních předpisech, normách atd. Výcvik musí být průběžný, aby v organizaci bylo udržováno živé povědomí základních etických hodnot.

#### **Možnost poradit se**

Zaměstnanci s určitým etickým dilematem by měli mít možnost kompetentní, spolehlivé porady. Může se jednat např. o tísňovou linku či o neformální, důvěrnou poradnu se zkušeným i kolegy.

#### **Sankcionovat plnění etických zásad**

Organizace musí pevně trvat na dodržování svých etických standardů. Jejich prokázané překročení musí být posuzováno s dostatečnou přísností.

---

Poznámka: Ethical Principles for Public Servant

(překlad Marie Bohatá)